

Det svenske forslag til en »Skyddslag«

Af kst. professor KNUD WAABEN.

I.

Strafflagberedningen har i december 1956 afgivet den betænkning, som betegner afslutningen på kommissionens næsten 20-årige arbejde med en revision af det svenske kriminalretlige reaktionssystem. Strafflagberedningen har gennem årene afgivet en række betænkninger om afgrænsede reformspørgsmål, og flere lovændringer er blevet gennemført på dette grundlag. Nu stod den opgave tilbage at udarbejde forslag til en samlet kodifikation af reglerne om de kriminalretlige sanktioner, for med de partielle reformers fordele fulgte også den ulempe, at nye lovregler ikke blev til som led i en helhed. Men opgaven var ikke begrænset til rent systematiske og redaktionelle spørgsmål. Det lå stadig indenfor kommissionens bemyndigelse at overveje en revision af de gældende regler, og allerede den nye betænkningens ydre omfang viser, at der har været meget at tage stilling til. Betænkningens 1. del er på 512 sider, dens 2. del indeholder 178 sider med bilag. Rent redaktionelt vil kommissionens forslag dog næppe blive den sidste etape af reformarbejdet. Man finder, at der er stærke grunde for at lade sanktionsreglerne indgå i en „brottsbalk“, hvis øvrige indhold udformes på grundlag af straffrättskommitténs betænkning af 1953, „Förslag till brottsbalk“, indeholdende reglerne om de enkelte forbrydelsestyper, om ansvarsbetingelser o. s. v.

Strafflagberedningen har for sit vedkommende ikke tænkt sig, at det endelige resultat skulle blive en „strafflag“, for man foreslår, at begrebet straf opgives (bortset fra „disciplinstraff“), og reglerne om de forskellige reaktionsformer („påföljder“) er foreløbig samlet i et udkast til en „skyddslag“. Med ordet „skydd“ menes den beskyttelse af samfundet, som er hovedformålet med den kriminalretlige reaktion. Når det er sagt, at det nye forslag vil afskaffe strafbegrebet, må det strax tilføjes, at denne ændring overvejende er af terminologisk art. Forslaget bevarer nemlig bøde og fængsel som de sanktioner, der — hvis ikke andet er indiceret — normalt bringes i anvendelse ved domme i kriminelle sager. Der tilsigtes ikke nogen radikal omlægning af det gældende reaktionssystem eller nogen principielt ændret opfattelse af de hensyn, som skal tages ved det konkrete sanktionsvalg. Resultatet vil næppe blive en kriminalretlig reaktion, som kan give det indtryk, at straffen er afskaffet. Det kan så diskuteres, om der er vundet noget ved at undgå udtrykket „straf“. Her skal kun antydes det afvigende standpunkt, at denne terminologiske ændring bør være forbeholdt et senere trin af udviklingen, hvor den kriminalretlige reaktion og den almindelige opfattelse i samfundet har ændret sig så meget, at en ny sprogbrug har et mindre iøjnefaldende præg af teori og ønsketænkning.

I det følgende nævnes først (under II) de enkelte sanktionsarter, som er foreslået i betænkningen. Derefter (III) omtales enkelte persongrupper lidt mere udførligt, og endelig (IV) fremhæves forslagens stilling til visse almene spørgsmål, som opstår ved udformningen af sanktionsregler.

Et så omfattende og betydningsfuldt kriminalpolitisk arbejde som dette gør man sig ikke færdig med efter et par gennemlæsninger, og navnlig for den, som ikke er fortrolig med den svenske tradition og hele den sammenhæng, i hvilken forslagene har deres plads, vil det være vanskeligt at danne sig bestemte meninger om, at noget er rigtigt, andet forkert eller uhensigtsmæssigt. Hovedformålet med bemærkningerne i det følgende er derfor at give en orientering samt — til belysning af kriminalpolitiske mål og midler — at sammenholde forslagene med nogle træk fra dansk ret. Det er på ingen måde tanken, at man i dansk ret skulle have en særlig velegnet målestok for en bedømmelse af de svenske forslag, men erfaringsmæssigt giver det jo ofte et nyttigt indslag i diskussionen om disse spørgsmål at omtale fremgangsmåder, som har været praktiseret, og at sammenligne forholdene i forskellige lande, ikke mindst når der er tale om lande, som på mange måder arbejder ud fra ensartede forudsætninger og med ensartede mål for øje.

II.

1. *Bødeordningen* er efter forslaget i det væsentlige uændret (bygget på dagbødssystemet), men rummer dog et par nydannelser, som er udtryk for en stærk tillid til bødesanktionens muligheder.

(a) Det foreslås, at bøde skal kunne idømmes ved siden af fængsel, betinget dom eller skyddstillsyn for samme lovovertrædelse (2:5, 3:3 og 4:2). Det er ingen betingelse, at bøde iøvrigt er hjemlet for vedkommende forhold.

(b) Personer under 21 år skal kunne idømmes bøde, selvom der iøvrigt kun er foreskrevet fængsel for vedkommende lovovertrædelse (2:6).

(c) Der skal ikke kunne blive spørgsmål om bøders omsætning til fængsel i sager mod personer under 18 år (10:2).

(d) Der skal åbnes mulighed for anvendelse af bøde (men ikke bødeforvandling) i sager mod personer, som har begået forbrydelser under indflydelse af sindssygdom eller åndssvaghed (10:3).

2. Kommissionens forslag om, at frihedsstraffene „fängelse“ og „straffarbete“ slås sammen til en „påföljd“, „fängelse“, er ikke nyt; det blev fremsat og begrundet i betænkningen „Enhetligt frihetsstraff“ (1953), men tanken var også kommet til orde i betænkningen om straffuldbyrdelsen (1944). Det faste minimum for fængsel skal være en måned. Når det ikke sættes højere, skyldes det nødvendigheden af at kunne bruge korttidsfængsel ud fra generalpræventive hensyn, men kommissionen lægger vægt på, at man søger en del af de korte fængselsophold erstattet af betinget dom eller skyddstillsyn, eventuelt med

tillæg af bøde. Anvendelsen af fængsel overfor unge lovovertrædere omtales nedenfor. Iøvrigt må det fremhæves, at kommissionen ikke har ønsket at overveje dybtgående ændringer i anvendelsen af fængsel.

Forslaget bevarer sondringen mellem obligatorisk og fakultativ prøveløsladelse. Obligatorisk indtræder prøveløsladelse efter $\frac{5}{6}$ af en fængselstid på mindst sex måneder, fakultativt kan den ske efter $\frac{2}{3}$ af tiden, og denne prøveløsladelse bliver mulig efter fire måneders forløb, medens der efter gældende ret skal være forløbet otte måneder.

3. Den betingede dom er i forslaget spaltet i to retsfølger, „villkorlig dom“ og „skyddstillsyn“. Man bygger her videre på det synspunkt, som blev stærkt fremhævet ved udarbejdelsen af loven af 1939 om villkorlig dom: at denne domsform har to typiske anvendelsesområder, de relativt ukomplicerede tilfælde af lejlighedskriminalitet og de mere vanskelige tilfælde, hvor der er brug for forsorg. Svensk teori har gennem denne sondring, udtrykt med begreberne „enkel“ og „kvalificeret“ betinget dom, tilført nordisk kriminalpolitik et frugtbart diskussionsgrundlag, og det nye forslag har som bekendt fået en forløber i den danske straffelovskommissions forslag af 1953 om adskillelse af betinget dom og dom til forsorg (medens norsk ret har valgt en løsning, som ligger nærmere ved den svenske ordning af 1939). Nu ønsker man, at villkorlig dom kun skal anvendes indenfor det område, hvor den betingede dom oprindeligt gjorde fyldest, nemlig som en skærpet advarsel, når ingen anden foranstaltning er påkrævet. I en villkorlig dom skal dog kunne optages vilkår om betaling af erstatning, og desuden kan der (som allerede nævnt) anvendes en kombination med dagbøder. Det mest iøjnefaldende træk i forslaget om villkorlig dom er, at man helt vil forlade den traditionelle kontinentale domsform med udsættelse af en fastsat strafs fuldbyrdelse. Man betragter heller ikke iøvrigt den betingede dom som en dom, ved hvilken der betingelsesvis dømmes til en anden foranstaltning (fængsel); det er formelt en *selvstændig* retsfølge, som dog i prøvetiden kan afløses fx. af fængsel eller skyddstillsyn. Den normale prøvetid er to år, men der kan ske forlængelse til tre år.

4. Den kvalificerede betingede dom omdannes til en dom til „skyddstillsyn“. Hermed betegnes altså en forsorg i frihed, som i hvert fald omfatter tilsyn (övervakning), eventuelt også anden forsorg. Det foreslås, at der i dommen skal kunne træffes bestemmelse om behandling i en „tillsynsanstalt“ i to måneder. Denne korttidsbehandling er altså et led i en samlet behandling, hvis vigtigste indhold er forsorg i frihed. Anstaltsopholdet skal — hvor der er brug for det — normalt komme strax efter dommen. Man tænker sig, at dom til skyddstillsyn i et vist omfang vil kunne afløse korte fængselsstraffe, når man på denne måde kan indarbejde en frihedsberøvelse i behandlingsformen, idet foranstaltningen bl. a. kan være egnet til at imødekomme generalpræventive hensyn.

Ligesom ved villkorlig dom skal der ved skyddstillsyn være en prøvetid, normalt tre år, men med mulighed for forlængelse til fem år. Medens det danske forslag af 1953 går ud på, at prøvetid og tilsynstid falder sammen (prøven ophører med tilsynets ophævelse), kan man efter det svenske forslag ophæve tilsynet og påny anordne det indenfor prøvetiden. Den praktiske gennemførelse af en dom til skyddstillsyn skal i vidt omfang overlades til lokale tilsynsnævn. Tilsyn skal som hovedregel udøves af en „skyddskonstulent“ hos nævnet, men der kan tillige beskikkes en „privat“ „tillitsman“. Ved overtrædelse af pålæg kan der bl. a. tildeles advarsel eller bestemmes forlængelse af prøvetiden; mere indgribende sanktioner nævnes nedenfor.

5. Under betegnelsen „*skyddsfostran*“ videreføres den retsfølge, som nu hedder „ungdomsfængelse“. Dens vigtigste anvendelsesområde skal være de unge lovovertrædere i alderen 18—20 år, som trænger til en relativt langvarig behandling, men det skal være muligt at gå under 18 år i sjældne tilfælde, og foranstaltningen skal kunne anvendes overfor unge, som er fyldt 21 men ikke 23 år. Det er alderen ved dom i 1. instans, der er afgørende. En forudsætning for anvendelse af skyddsfostran er, at der er hjemlet fængsel for vedkommende lovovertrædelse; det samme gælder iøvrigt for villkorlig dom og skyddstillsyn.

Også ved denne foranstaltning har strafflagberedningen anlagt det synspunkt, at behandling i anstalt og forsorg i frihed skal betragtes som en helhed. Betegnelsen „*skyddsfostran*“ omfatter begge dele, og den samlede behandlingstid skal maksimalt være fem år. Den institution, som nu hedder ungdomsfængsel, kaldes „*ungdomsanstalt*“ (dog kan også anden institution, fx. „ungdomsvårdsskola“, komme i betragtning), og den maximale varighed af opholdet her er sat til tre år, dog med adgang til forlængelse til fire år. Behandlingen skal altid begynde med anstaltsophold. Ved udskrivningen overgår den unge til tilsyn, og det centrale „ungdomsnämnd“ fastsætter en prøvetid, som maksimalt er fem år minus opholdstiden, eventuelt en fixeret kortere tid. Samme beregningsmåde finder anvendelse ved ny udskrivning efter genindsættelse.

6. „*Skyddsinternering*“ træder i stedet for de to hidtil kendte forvaringsformer „*förvaring*“ og „*internering*“, af hvilke den sidste er omtrent gået af brug, og der tilsigtes ikke nogen større ændring i udvælgelsen af de lovovertrædere, som dømmes til sådan forvaring. Langt den største del af det hidtidige klientel har været berigelsesforbrydere (329 af 433 forvarede pr. 1/4 1953 var dømt for tyveri, incl. røveri, og 62 for bedrageri). Klientelet er i væsentlig grad præget af psykisk abnormitet. Efter det nye forslag skal det være en betingelse for dom til „*skyddsinternering*“, at der kunne dømmes til fængsel i to år eller mere for den begåede forbrydelse; de øvrige betingelser er holdt i alment vejledende vendinger.

Ved dom til skyddsinternering skal retten fastsætte en mindstetid for anstaltsopholdet. Denne mindstetid skal være mindst 1 og højst 12 år, og den skal altid fastsættes til hele år eller til hele år plus sex måneder. Der er ingen fast længstetid, men varigheden af anstaltsopholdet kan ikke uden retskendelse overstige den fastsatte mindstetid med mere end tre år. Forlængelse ved retskendelse sker for tre år (ad gangen). Spørgsmålet om udskrivning og genindsættelse hører iøvrigt under det centrale „interneringsnämnd“, som bl. a. har det i sin magt at træffe bestemmelse om udskrivning fra anstalt, før mindstetiden er forløbet. Ved udskrivning anordnes tilsyn, indtil nævnet bestemmer, at skyddsinternering skal ophøre (hvilket *skal* ske efter fem års tilsyn).

7. Under betegnelsen „*särskild vård*“ samler strafflagberedningen en gruppe af foranstaltninger, som ikke er „*kriminalvård*“, men behandlingsformer der henhører under særlige forsorgsorganer og reguleres ved lovbestemmelser udenfor skyddslagen. Disse foranstaltninger kommer ind i kredsen af kriminalitetsforebyggende midler på den måde, at der af anklagemyndighed eller domstole kan træffes bestemmelse om, at lovovertrædere skal overgives til forsorg. De persongrupper, som her kommer i betragtning, er de *unge lovovertrædere*, *alkoholisterne* og *de psykisk unormale personer*. Overfor disse persongrupper vil strafflagberedningen udbygge de hidtil bestående muligheder for anvendelse af forsorg og behandling i henhold til den sociale lovgivning. Visse sider af denne forsorgs placering i det foreslåede system vil blive nærmere omtalt nedenfor.

III.

1. Det er tydeligt, at de *unge lovovertrædere* i særlig grad har haft kommissionens interesse, og man har på forskellige måder tilstræbt en mere konsekvent gennemførelse af det synspunkt, at unge ikke bør straffes, men behandles med hensyntagen til deres særlige forudsætninger. De relevante aldersskel er stort set de samme som i gældende svensk (og dansk) ret. Den kriminelle lavalder sættes uændret ved det fyldte 15. år, og der regnes med to hovedgrupper af unge: de 15—17-årige og de 18—20-årige.

Personer *under 18 år* skal almindeligvis undergives børneforsorg. Det sker nu gennem anklagemyndighedens tiltalefrafald, men denne fremgangsmåde ønsker man ændret på den måde, at der i formen ikke skal være tale om en „*åtalseftergift*“. Det skal nemlig fastslås i loven, at tiltale mod 15—17-årige kun kan rejses i nærmere angivne undtagelsestilfælde, og når anklagemyndighedens „*åtalsprövning*“ falder ud til, at der *ikke* rejses tiltale, er dette ensbetydende med, at anklagemyndigheden ikke har nogen selvstændig interesse i sagen; det er børneforsorgen, som bestemmer, om der ud fra rent forsorgsmæssige hensyn er anledning til at skride ind. Nogen større reel forandring er der vistnok ikke tale om. Det antydes, at der bør gives administrative

regler om, at anklagemyndigheden — „såframt skäl är därtill ur allmän synpunkt“ — kan ændre en truffet beslutning om, at der ikke skal rejses tiltale (p. 308).

Der kan kun rejses tiltale mod en 15—17-årig lovovertræder, hvis retslig behandling er ønskelig med henblik på „utredning om brottet“, hvis der ønskes idømt bøde, eller hvis „med hänsyn till brottets grova beskaffenhet eller eljest särskild anledning föreligger att draga saken under domstols prövning“ (10:2). Som det fremgår heraf, kan retten idømme bøde i sager mod unge under 18 år. Retten kan endvidere overlade tiltalte til eventuel behandling under børneforsorgen (7:1), — altså en afgørelse af reelt samme indhold som den, der kunne have været truffet af anklagemyndigheden (idet domstolene ikke kan forpligte børneforsorgens myndigheder til at iværksætte nogen foranstaltning, men kun bestemme, at der ikke skal ske mere „inom kriminalvården“. I sjældnere tilfælde kan retten anvende villkorlig dom, skyddstillsyn, skyddsfostran eller skyddsinternering.

Derimod vil forslaget helt udelukke anvendelsen af fængsel i denne aldersgruppe (2:6). Ved en lov af 1952 søgte man i svensk ret at opnå en væsentlig reduktion i anvendelsen af frihedsstraf overfor personer under 18 år; nu foreslås det, at man tager skridtet fuldtud og gør reglen ufravigelig. Dette gælder også forvandling af bøder (10:2). Det anføres, at lidt for mange unge under 18 år er blevet dømt til fængsel i de senere år, at dette bl. a. kan forklares ved mangelfulde anstaltsmuligheder indenfor børneforsorgen, og at disse muligheder nu skulle være i så stærk bedring, at man helt kan undvære fængsel, som menes at være en skadelig foranstaltning.

I aldersgruppen 18—20 år skal det ikke være helt udelukket at anvende fængsel, men adgangen hertil er dog uhyre snæver: den, som er fyldt 18 men ikke 21 år, kan alene dømmes til fængsel ved forvandling af bøder eller — ved direkte dom til fængsel — når varigheden fastsættes til mere end *tre år*. Motiveringen for dette forslag er, at man er utilfreds med den nuværende tilstand, efter hvilken der står to parallelle foranstaltninger til rådighed: tidsubestemt ungdomsfængsel og tidsbestemt fængsel eller strafarbejde. I aldersgruppen 18—20 år var der i 1950 150 domme til ungdomsfængsel, ca. 325 domme til de to frihedsstraffe. Man mener, at praxis er noget ujævn og tilfældig, og at behandlingen i ungdomsfængsel lider skade ved, at de unge drager sammenligninger med andre unge, som slipper med relativt korte frihedsstraffe. En virkning heraf skulle det være, at normalvarigheden af ophold i ungdomsfængsel er blevet lagt fast omkring mindstetiden, 1 år. Man vil derfor udrydde de tidsbestemte fængselsdomme for at give skyddsfostran (ungdomsfængsel) de muligheder, som foranstaltningen bør have. Det erkendes, at ikke alle fængselsstraffe bør erstattes af domme til skyddsfostran; man kan i en del tilfælde vælge skyddstillsyn med mulighed for den foran omtalte frihedsberøvelse i to måneder. Også skyddslagens øvrige retsfølger står til rådighed; som ovenfor nævnt kan domstolene i sager mod unge under 21 år idømme

bøde, selvom der ellers kun er foreskrevet fængsel for vedkommende lovovertrædelse, ligesom bøde kan kombineres med visse andre retsfølger, fx. villkorlig dom eller skyddstillsyn.

Fra dansk rets synspunkt må man konstatere, at vor lovgivning og praxis i meget vidt omfang følger betænkningens retningslinier. Når kommissionen vil afskaffe anvendelsen af fængsel i aldersgruppen 15—17 år, kan det være af interesse at se, at dette mål er omtrent nået i dansk praxis. Omkring 95 % af alle sager om straffelovsovertrædelser resulterer i tiltalefrafald, ubetinget eller betinget af børneforsorg, anden forsorg eller bøde. Ifølge Landsnævnet for Børneforsorgs årsberetning for 1955 fik 67 *tiltalesager* mod unge under 18 år følgende udfald (der ses bort fra nogle få domme til § 70-foranstaltninger m. v.):

bøde	15 (1954: 13)
betinget dom uden tilsyn	12 („ : 14)
„ „ med „	13 („ : 15)
ungdomsfængsel	18 („ : 17)
fængsel og hæfte	3 („ : 8)

Frihedsstraffene fængsel og hæfte anvendes altså næsten ikke (ungdomsfængsel, som svarer til skyddsfostran, tæller jo ikke med). De betingede domme lyder ganske vist på frihedsstraf, men det afgørende i denne forbindelse er, hvor mange af disse domme der er resulteret i straffuldbyrdelse (inden 18 års alderen); antallet er næppe stort. Man har altså gennem påtalemyndighedens og domstolenes praxis reduceret anvendelsen af fængsel og hæfte så stærkt, at der ikke ville være megen anledning til kategorisk at udelukke frihedsstraf overfor de 15—17-årige. En sådan regel måtte vel i første række begrundes med ønsket om at fastslå et princip, men er det berettiget at opstille et ufravigeligt princip? Tør man på forhånd sige, at frihedsstraf — direkte idømt eller som tvangsmiddel bag en bøde, en dom til forsorg eller betinget dom — aldrig kan være den bedste løsning? Her må man bl. a. have sikkerhed for, at de fornødne surrogater er til rådighed indenfor børneforsorgen, men man må også gøre sig klart, om frihedsberøvelse kun kan være berettiget ud fra hensyn, som falder under forsorgsloven.

Efter det svenske forslag kan en person under 18 år heller ikke indsættes i tillsynsanstalt i forbindelse med skyddstillsyn (se derimod nedenfor om de 18—20-årige).

I aldersgruppen 18—20 år var der indtil de seneste år i Danmark nogle hundrede ubetingede frihedsstraffe årlig. Nu har praxis ændret sig så meget, at tallet må vente at ligge et godt stykke under et hundrede (medens antallet af domme til ungdomsfængsel og af betingede domme er øget). Såvidt man kan skønne, er dette en heldig udvikling, og det er formentlig hovedpunktet i strafflagberedningens ovenfor refererede opfattelse, at svensk praxis ikke i tilstrækkelig grad har kunnet trænge de tidsbestemte frihedsstraffe i baggrunden til fordel for ungdomsfængsel og betingede domme. Man kan naturligvis ikke

udenfor Sverige have nogen mening om, hvorvidt det ville være umuligt at sætte en sådan udvikling i gang. Initiativet måtte vel komme fra anklagemyndigheden, men den har måske ikke samme grundindstilling eller samme indflydelse som i aktuel dansk praxis. Under alle omstændigheder forekommer det imidlertid at være et temmelig drastisk indgreb helt at afskære dom til fængsel (men ikke bødeforvandling) i denne aldersgruppe, forudsat at der ikke er tale om fængsel i mere end tre år. Man tænker sig, at der kan forekomme spionage eller lign., som bør medføre fængsel i mere end tre år (p. 84). Der kunne vel også være trang til at idømme en spion to eller tre års fængsel, men bortset herfra synes strafflagberedningen i det hele at se ret unuanceret på det 18—20-årige klientel, som kan komme for domstolene, fx. når det siges, at de er, „när frihetsberövande finnes påkallat, i allmänhet i behov av uppfostrande och utbildande behandling“ (p. 82). Der kan sikkert let forekomme tilfælde, hvor et behandlingsbehov ikke spiller nogen rolle eller ikke kan skydes i forgrunden, men hvor generalpræventive hensyn eller et ønske om kraftig individuel repression eller revselse taler for en frihedsberøvelse. I Danmark kendes fx. de specielle tilfælde, hvor unge mennesker af religiøse eller andre motiver gør sig skyldige i gentagen nægtelse af at møde til pligtmæssigt civilarbejde, som træder i stedet for militærtjeneste. Måske kunne dette problem bringes ud af verden på anden måde, men hvis en løselig kriminalretlig sanktion skal finde anvendelse som en slags ækvivalent for mere end et års militær- eller arbejdstjeneste, må det være tidsbestemt fængsel, ikke ungdomsfængsel, betinget dom eller bøde. Andre mulige eksempler er bagvaskelse, „ratfylleri“ (vel også andre særlovs-overtrædelser, som ikke ligger i bødeplanet), „billån“, uagtsomt manddrab, vold, hærværk, underslæb og falsk forklaring. I en del tilfælde fra disse og andre felter kan det ligge helt klart, at en frihedsberøvelse uden behandlingsøjemed er påkrævet overfor en 19—20-årig ung mand. Det er en lidt kunstig omvej at gå, når man her vil bruge den standardmæssige foranstaltning af to måneders anstaltophold, som — med helt andre personer for øje — er hjemlet i forbindelse med skyddstillsyn. En frihedsberøvelse af længere varighed kan kun opnås gennem skyddsfostran eller skyddsinternering. Man venter ikke den sidstnævnte foranstaltning meget anvendt overfor unge.

Efter det foreslåede system vil 21 års alderen sikkert komme til at danne et ret iøjnefaldende skel, eftersom tidsbestemt fængsel vel må ventes at finde anvendelse omtrent som hidtil på gerningsmænd over 21 år. Skyddsfostran kan anvendes overfor unge mellem 21 og 23 år, men kun når særlige grunde foreligger. Det er dog sikkert rigtigt, at skyddstillsyn med to måneders ophold i tillsynsanstalt vil frembyde en hensigtsmæssig løsning i en del tilfælde, og der ligger i det hele meget værdifulde muligheder i kombinationen af kort frihedsberøvelse og forsorg i frihed.

2. Med hensyn til kriminalpolitikken hovedproblem nr. 2, reaktionen overfor *voxnе recidivister*, har den svenske kommission ikke peget på særlige muligheder for at opnå videre reformer ad lovgivningens vej. Forslagene knytter sig nær til gældende ret. Det antages, at en effektivisering må opnås på fuldbyrdelsesstadiet, og de vigtigste foranstaltninger bliver som hidtil fængsel og forvaring, som nu kaldes skyddsinternering. Kommissionen tænker sig denne sidste foranstaltning anvendt efter nogenlunde samme retningslinier som hidtil, og man har ikke i klientelens beskaffenhed fundet grundlag for en spaltning i flere reaktionsformer (p. 197). Det ville være interessant at foretage en nærmere sammenligning mellem svensk og dansk rets anvendelse af særforanstaltninger overfor den vanskelige del af det voxne klientel; her skal kun nævnes enkelte punkter.

En vigtig forskel finder man m. h. t. behandlingen af kriminelle *psykopater*. Her har man i Danmark udviklet den særlige psykopatforvaring, hvis lovgrundlag findes i reglerne om psykisk unormale lovovertrædere, en helt tidsubestemt foranstaltning indenfor kriminalforsorgens rammer, som iværksættes og bringes til ophør ved domstolens bestemmelse. I 1953 blev 103 tiltalte dømt til psykopatforvaring, og der er vel nu ialt ca. 400 forvarede i de to institutioner i Herstedvester og Horsens.

Arbejdshuset, som er af relativt ubestemt varighed, modtager tilbagefaldsforbrydere, som p. g. a. psykisk normalitet eller mindre udpræget unormalitet eller af andre grunde ikke dømmes til psykopatforvaring. Her er det nu interessant at se, at den svenske kommission ikke foreslår nogen til psykopatforvaring svarende forvarings- og behandlingsform. Man forudsætter, at skyddsinternerings klientel som hidtil vil omfatte mange, som er stærkt psykisk afvigende, og at psykopater både kan tænkes dømt til skyddsinternering og til „særskildt vård“ i henhold til sindssygeloven. Det er vistnok tanken, at den sidstnævnte fremgangsmåde skulle vinde frem, efterhånden som sindssygeforsorgens ressourcer øges, og psykopaterne vil da ved sådan dom glide helt ud af kriminalvårdens og domstolens rækkevidde, ganske som de sindssyge. En sådan kurs ville næppe vinde tilslutning i Danmark, hvor psykopatbehandlingen har fået sin fremskudte position bl. a. i kraft af, at ikke blot behandlings- men også *forvaringselementet* er blevet understreget, at sanktionen ligger indenfor „*kriminalvården*“, og at den er undergivet kontrol af *domstolene*, hvilket er nødvendigt både af hensyn til de forvarede og til samfundet.

Det vil altid være et vanskeligt problem, hvor frit man bør benytte *tidsubestemte* foranstaltninger med henblik på forvarings- og behandlingsøjemed. I dansk ret er domstolene i ret vidt omfang fritaget for i første omgang at anstille proportionalitetsbetragtninger og gisninger om den hensigtsmæssige behandlingstid, når det drejer sig om disse reaktionsformer. Garantierne for at udskrivning sker på et ud fra proportionalitets-, behandlings- og farlighedshensyn rigtigt tidspunkt ligger ved den helt tidsubestemte psykopatforvaring i en domstols-

kontrol på fuldbyrdelsesstadiet. Ved arbejdshus kender retten på forhånd lovens faste mindste- og længstetid (fra et til fem år), og fængselsnævnet træffer den konkrete afgørelse om løsladelse. Efter det svenske forslag om skyddsinternering benyttes en helt anden fremgangsmåde. Retten fastsætter en mindstetid af mindst et og højst tolv år, og det normale er da, at behandlingen kan vare indtil tre år udover denne mindstetid. Interneringsnævnet kan dog bestemme afkorting, og retten kan forlænge med tre års perioder. Med dette system tilsigtes vistnok i langt højere grad end i Danmark, at retten på forhånd skal angive en norm for varigheden, navnlig ud fra hensynet til forbrydelsens grovhed, og en sådan beregningsmåde kan sikkert komme til at gå noget på tværs af behandlingsbehovet, hvis varighed jo ikke altid er så let at beregne. At der synes forudsat en ret nøje vurdering af forbrydelsens grovhed, fremgår måske af flertalsforslaget om, at mindstetiden kan ansættes ikke blot til hele år, men også til hele år plus sex måneder, altså fx 3½ år. I hidtidig praxis er der i de allerfleste tilfælde sket udskrivning indenfor sex måneder fra mindstetidens udløb. Dette betyder formentlig, at enten har domstolene haft en forbavsende evne til at ramme den rette behandlingstid, eller også føler behandlings- og udskrivningsmyndighederne sig faktisk noget bundet af domstolenes ud fra andre hensyn valgte terminer. Det må altså antages, at det svenske system p.d.e.s. rummer en risiko for, at man opofrer den tidsbestemte behandlings muligheder på taxtprincippet's alter, men at det, set fra et andet synspunkt, muliggør anvendelsen af en i nogen grad ubestemt forvaring uden at tvinge domstolene til at give affald på de vurderinger, som ellers finder udtryk i tidsbestemte straffe.

3. Den kriminalretlige bedømmelse af *psykisk unormale lovovertrædere* har i de sidste årtier været noget af et problem i svensk kriminalpolitik. Efter lovændringer i 1945 indeholder SL 5:5 den hovedregel, at en lovovertræder ikke er ansvarlig „för gärning, som han begår under inflytande av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan själslig abnormitet av så djupgående natur, att den måste anses jämställd med sinnessjukdom“. Hvis tiltalte er straffri, er det normalt ikke retten, der bestemmer, om abnormtilstanden giver grundlag for nogen indskriden, fx i form af behandling på sindssygehospital. Medens kriterierne i 5:5 svarer ret nøje til dansk strfl. § 16, er der en tydelig forskel mellem dansk og svensk ret i behandlingen af anden sjælelig abnormitet. Svensk ret benytter den klassiske løsning at hjemle adgang til strafnedsættelse (5:6). Der er dog også en vis adgang til at anvende forvaring i stedet for straf (5:6 a), og man benytter i ikke ringe udstrækning den fremgangsmåde at knytte lægeligt tilsyn til villkorlig dom (se p. 269). Dansk ret opnåede i 1930 det fremskridt, at man ved strfl. § 17 udvidede de grupper af abnormtilstande, som begrunder anvendelse af særforanstaltninger. Den nøje sammenhæng mellem §§ 16 og 17 har fundet udtryk i § 70, som under

et stiller sanktioner til rådighed i sager mod alle lovovertrædere, som efter en lægelig og juridisk bedømmelse omfattes af § 16 eller § 17. Og ordningen er den, at det er retten, som dømmer til den egnede foranstaltning, hvadenten denne nu er oprettet indenfor „kriminalvården“ (fx psykopatforvaring) eller ligger indenfor den almindelige abnormforsorg (fx åndssvageforsorg). Det er også retten, som senere bestemmer, hvornår foranstaltningen skal ophøre.

Efter det nye svenske forslag skal for det første begrebet „straffri-förklaring“ bortfalde, fordi foranstaltninger overfor de psykisk abnorme ligestilles med andre retsfølger. Man anvender altså disse foranstaltninger efter de retningslinier, som nævnes i loven, uden herved at forudsætte, at bøde, fængsel eller andet i og for sig er den primære retsfølge, som man først må fritage tiltalte for. Dette er et spørgsmål om afgørelsens form; i dansk ret benytter man ikke helt den samme formelle konstruktion i § 17 som i § 16.

Forslaget anvender meget frie kriterier for den unormalitet, som kan begrunde særbehandling. Hvis en person ved lægeerklæring „föklarats vara i behov av vård å sinnessjukhus“, kan retten bestemme, at han skal overlades til „vård enligt sinnessjuklagen“ (7:3). Der kan efter sindssygeloven ikke alene blive tale om behandling af sindssyge og åndssvage, men også af visse andre persongrupper. Den nævnte bestemmelse kan bl. a. omfatte nogle psykopater. En supplerende bestemmelse (7:4) siger, at hvis en person er „i behov av psykiatrisk vård eller tillsyn“, kan retten træffe bestemmelse om, at han skal undergives „öppen psykiatrisk vård“ (forudsat at man ikke anvender bestemmelsen om forsorg efter sindssygeloven). Vægten lægges altså på behandlingsbehovet, dog ikke i snæver forstand: „behov av vård å sinnessjukhus“ omfatter „ej allenast det rent medicinska vårdbehovet utan även den sociala skyddsfrågan — avvägandet av det genom den tilltalades farlighet hotade intresset och hans eget intresse att icke berövas friheten — och denna faller ej uteslutande eller ens i huvudsak under den psykiatriska expertisens kompetens utan är en rättsfråga som i rättssäkerhetens intresse bör prövas av domstol“ (p. 284). Disse knapt formulerede synspunkter kunne rejse det spørgsmål, om ikke hensynet til samfundets sikkerhed er så selvstændigt, at det bør nævnes i loven; endvidere om ikke den sidste passus af det citerede stykke konsekvent måtte føre til at tillægge domstolene den afgørende indflydelse på foranstaltningens varighed, altså ved afgørelser om udskrivning.

Det spiller ingen rolle, om abnormiteten forelå på gerningstiden eller først er indtrådt senere.

Indenfor et mere begrænset område af den psykiske unormalitet har strafflagberedningen foreslået regler, som binder domstolenes afgørelse (10:3—4). Den, som har begået en forbrydelse under indflydelse af „sinnessjukdom eller sinnesslöhet“, kan *ikke* dømmes til fængsel, skyddsfostrer eller skyddsinternering, men derimod til

skyddstillsyn (bortset fra tillsynsanstalt), villkorlig dom eller bøde. Man kan også helt undlade at anordne nogen retsfølge.

De foreslåede regler giver domstolene vide muligheder for hensynet til psykiske særtilstande, vistnok betydelig videre end de danske lovregler, selvom udvidelserne nok overvejende ligger på felter, hvor spørgsmålet forholdsvis sjældent bliver praktisk aktuelt. Reglerne giver derimod ikke i samme grad som de danske domstolene mulighed for at træffe bestemmelse om retsfølgens karakter og om dens varighed. I Danmark har man i det hele gode erfaringer m. h. t. den nære kontakt mellem domstole og sanktionsformer, både på domstiden og på senere stadier. Det er dog vanskeligt at foretage en sammenligning og vurdering på sådanne punkter, fordi den tekniske udformning af reaktionsmidlerne overfor de psykisk afvigende lovovertrædere i ganske særlig grad synes afhængig af det enkelte lands tradition, administrative organisation og behandlingsmæssige ressourcer. Fra dansk rets synspunkt må man — som ovenfor berørt — fortrinsvis hæfte sig ved den beskudte og tildels uafklarede placering psykopatgruppen har fået i forslaget.

IV.

1. Blandt de spørgsmål, man kan stille overfor et reformforslag som det foreliggende, er først dette, om der anlægges et nyt syn på den kriminalretlige reaktionsformål. Der synes ikke at være tale om nogen principiel omvurdering af forholdet mellem *almenpræventive* og *individualpræventive hensyn*. Det er naturligvis de sidstnævnte hensyn, man fortrinsvis har for øje overalt, hvor det drøftes, hvorledes anvendelsen af tilsyn, forvaring, specialbehandling o. s. v. skal gøres mere effektiv. Men der er adskillige udtalelser, som understreger de generalpræventive og beslægtede hensyn. En enkelt skal citeres: „Inom lagstiftningen måste — för att icke den allmänna laglydnaden skall äventyras — såsom huvudregel gälla att på brott skall följa en samhällsreaktion, även om ej i det särskilda fallet skulle kunna påvisas något behov av att ingripa för att hindra att den brottslige återfaller. Kriminalrättskipningen måste på grund härav i icke ringa utsträckning röra sig med brottspåföljder som till väsentlig del icke har annat syfte än att statuera exempel för andra än den brottslige, att tjäna till sanktion. Sådan påföljd måste tydligen såsom *de nuvarande straffen* till sitt mått bestämmas framför allt efter beskaffenheten av själva lagöverträdelsen“ (p. 274). Dette er i realiteten et forsvar for straffen.

Ved skyddstillsyn skal ophold i tillsynsanstalt ikke alene kunne bruges som et middel til individuel revselse, men også ud fra generalpræventive betragtninger (p. 144). Det samme gælder bøde som tillægssanktion (p. 124). Skyddsfostran kan, hedder det, tænkes idømt for grove forbrydelser „ehuru denna påföljd ej är individualpreventivt motiverad“ (p. 177). En sådan afgørelse stemmer dårligt med

Borstaltræningens idé og kan formentlig sætte institutionslederne i en vanskelig situation; den nødvendiggøres af reglen om, at den unge ikke kan få tidsbestemt fængsel. M. h. t. psykisk unormale personer (bortset fra sindssyge og åndssvage) siges, at domstolene må påse, at reaktionen „blir tillräcklig ur allmänpreventiv synpunkt“; dette kan føre i retning af dom til skyddsinternering, men man regner med, at der indenfor sindssygelovens område vil blive øgede muligheder for behandling af psykopater.

Når man taler om generalpræventive hensyn, dækker udtryksmåden jævnlige over mindre klart formålsbestemte proportionalitetsbetragtninger. Der kan være et traditions- og følelsesbestemt krav om, at sanktionen får en vis følelighed; omvendt kan proportionalitetshensyn også tale for begrænsninger uanset et foreliggende behandlingsbehov, og i betænkningen fremhæves bl. a., at kriminaliteten kan være for ringe til at bære en dom til skyddsfostran (p. 177). Her vil der kun blive mulighed for to måneders institutionsbehandling som led i skyddstillsyn.

Ved villkorlig dom har man ikke ment, at almenpræventive hensyn kunne gøre det nødvendigt at holde fast ved den traditionelle strafudmåling (p. 115). Det er tilfredsstillende at se dette synspunkt vinde frem. P. d. a. s. fastslås en regel om, at villkorlig dom ikke må afsiges, „om med hänsyn till brottets svårhet eller eljest hinder däremot möter ur allmän synpunkt“ (3:2). Denne regel kan næppe være særlig praktisk påkrævet.

2. Lovudkastets *indikationer* for de enkelte retsfølgers anvendelse er bemærkelsesværdigt enkle. Det er en forudsætning for villkorlig dom, skyddstillsyn, skyddsfostran og skyddsinternering, at fængsel er hjemlet for vedkommende forbrydelse (ved skyddsinternering fængsel i to år). Heri kan der sikkert kun i ganske få relationer ligge en praktisk følelig begrænsning. Iøvrigt hedder det fx, at retten kan anvende skyddstillsyn „om det prøvas erforderligt och mera ingripande åtgärd ej finnas påkallad“, og som led i behandlingen kan anordnes ophold i tillsynsanstalt „om det för den dömdes tillrättaförande eller eljest finnes erforderligt“. Tilsvarende om skyddsfostran: „om vård i anstalt prøvas erforderlig“, og om anvendelse af dagbøder sammen med fængsel, villkorlig dom eller skyddstillsyn: „om (särskilda) skäl äro därtill“. I bestemmelsen om skyddsinternering opstilles ingen obligatoriske betingelser m. h. t. kriminalitetens art og grovhed (bortset fra den ovenfor nævnte) eller m. h. t. lovovertræderens alder, psykiske tilstand eller tidligere kriminalitet; foranstaltningen kan anvendes „om med hänsyn till hans brottslighet samt hans sinnesbeskaffenhet, vandel och levnadsomständigheter i övrigt ett sådant långvarigt omhändertagande utan på förhand bestämd tid som skyddsinternering utgör finnes vara påkallat för at förebygga fortsatt allvarlig brottslighet från hans sida“ (6:1). Om forudsætningerne for dom til psykiatrisk behandling se ovenfor („behov av vård“).

Der er sikkert noget meget rigtigt i således at afstå fra detaljeret regulering af sanktionernes anvendelsesområde. Det ville i dansk ret være muligt at formulere betingelserne for dom til arbejds- og fængsel meget enklere end sket i strfl.s § 62; heller ikke § 41 om ungdomsfængsel er særlig vellykket. Garantien for en hensigtsmæssig og forsvarlig anvendelse af særforanstaltninger må især ligge i dommernes føling med den kriminalpolitiske tradition og deres evne til rigtig afvejelse af de hensyn, som kan stå overfor hinanden, fx proportionalitetshensyn overfor behandlingsbehov.

3. Forslaget indebærer et nogenlunde uændret forhold mellem *tidsbestemte* og mere eller mindre *ubestemte* reaktionsformer; dette følger af den placering, som fængsel og andre foranstaltninger har fået i sammenligning med gældende ret. Men det må naturligvis erindres, at kommissionen ønsker en vis tilbagetrængning af fængsel til fordel for andre foranstaltninger. For så vidt dette sker ved brug af skyddstillsyn, vil der i en del tilfælde indtræde en ny form for kort tidsbestemt frihedsberøvelse, nemlig to måneders ophold i tilsynsanstalt. — I forbindelse hermed kan nævnes et par ting, som vedrører spørgsmålet om, i hvilket omfang sanktionsafgørelserne er *endeligt bestemte* ved dommen.

Forslaget anvender kun villkorlig dom i den engelske form: udsættelse af sanktionsfastsættelse og fuldbyrdelse i en prøvetid. Villkorlig dom er formelt „en brottspåfølj i teknisk mening“, men den er „till sin egentliga innebörd en villkorlig påføljseftergift“ (p. 109 og 115). Dommen anfører altså ikke, at fængsel af en bestemt varighed er udmålt for forbrydelsen; i en vis forstand er de tidsbestemte sanktioner herved blevet noget reduceret, og det skulle i højere grad end hidtil henstå uafklaret, hvad der — udover selve den betingede dom — kan anordnes i anledning af lovovertrædelsen. Da tillægsvilkår ikke skal anvendes i villkorlig dom, kan spørgsmålet om fastsættelse og fuldbyrdelse af anden retsfølge dog kun opstå ved tilsidesættelse af erstatningsvilkår eller ved tiltale for yderligere kriminalitet.

Skyddstillsyn er som nævnt den nye form for kvalificeret betinget dom. Retten kan i dommen bestemme, at der skal iværksættes en to måneders behandling i tilsynsanstalt, normalt som første stadium af skyddstillsyn. Domfældte kan imidlertid ikke være sikker på, at det dermed er slut med frihedsberøvelse; han kan nemlig — uden at være skyldig i ny kriminalitet — igen sættes to måneder i tilsynsanstalt ved overtrædelse af pålæg, og dette kan teoretisk set ske flere gange (4:14, stk. 2). Det synes derfor at være med god grund kommissionen fremhæver, at man må iagttage en vis forholdsmæssighed mellem anstaltsanbringelse og pådømt kriminalitet (p. 170). — Endelig kan dommen til skyddstillsyn ændres på den måde, at retten på nævnets foranledning skrider ind mod pålægsovertrædelser ved at bestemme „annan påfølj som kan följa å brottet“, fx fængsel eller skyddsinternering (4:14, stk. 1). Det er altså ikke svært at genkende den

betingede doms karakteristiske indhold i den nye domsform, ligesom i det danske forslag om forsorgsdom.

En dom til fængsel i mindst sex måneder (eller til skyddsfostran) kan ved retsafgørelse overgå til skyddsinternering, hvis det må antages, at domfældte efter løsladelse vil „synnerligen grovt förgripa sig på annans person eller egendom“ (6:2). Den tidsbestemte sanktion bliver da ændret til internering med en minimumstid af fx et år og tilsvarende maximum af fire år, med mulighed for senere forlængelse (6:3 og 11). Det oplyses, at en lignende regel i gældende ret aldrig har været benyttet (p. 207). Selvom det afgørende kriterium er strengt formuleret, er det dog værd at mærke sig, at man her har åbnet adgang til en senere betydelig skærpelse af den ved dom fastsatte retsfølge. Det kan tilføjes, at man uden retskendelse — ved interneringsnämndens beslutning — kan bringe skyddsinternering til ophør og overføre den dømte til sindssygepleje, hvis man findes at være „i varaktigt behov av vård å sinnessjukhus“ (6:10).

Det legislative spørgsmål om tidsbestemte sanktioners senere ændring til tidsubestemte er særdeles vanskeligt. Det kendes også i dansk ret, hvor man kan vente at straffelovskommissionen vil komme til at tage stilling til nogle af fængselsnævnet udarbejdede ændringsforslag, bl. a. om overflytning til psykopatforvaring.

4. Blandt de *kompetente myndigheder*, som skal varetage anvendelsen af det foreslåede system, indtager domstolene naturligvis den centrale stilling. Betydningsfulde funktioner på fuldbyrdesstadiet er imidlertid henlagt til særlige organer. M. h. t. skyddsfostran og skyddsinternering skal der således være to centrale nævn, „skyddsvårdens ungdomsnämnd“ og „interneringsnämnden“, som bestemmer udskrivning og genindsættelse, følger behandlingen i anstalten i samråd med dennes ledelse og forestår tilsyn efter udskrivning. Nævnene skal i det hele have en betydelig indflydelse på den praktiske fremgangsmåde; de skal bl. a. godkende anstaltsledelsens plan for behandlingen. Der er ingen domstolsrekurs overfor nævnenes beslutninger (14:20).

Gennemførelsen af „skyddstillsyn“ skal henhøre under lokale „tillsynsnämnder“, som bl. a. fastsætter de forskrifter domfældte skal iagttage i prøvetiden. Nævnets formand skal være dommer. Forslaget betyder i forhold til gældende ret, at man flytter tyngdepunktet fra domstolene til nævnene. Ordningen skal ikke længere være den, at retten fastsætter pålæg, som udfyldes af forsorgsmyndighederne, og tilsynsnævnenes kompetence strækkes så vidt, at de endog — „när det finnes erforderligt“ — kan træffe bestemmelse om forsorg eller behandling i hospital eller ved anden anbringelse (4:9), ligesom de kan bestemme, at domfældte skal „på lämpligt sätt omhändertagas“ (d. v. s. anbringes i arrest) i indtil en uge, eventuelt flere gange (4:12). Og nævnet kan forlænge prøvetiden fra tre til fem år eller pålægge tvangs bøder (4:13). Det er retten, som skal træffe bestemmelse om

tillsynsanstalt, men iøvrigt har domstolene ingen indflydelse på forsørgens karakter. De kan fx ikke bestemme det, som der hyppigst er trang til: at der skal anordnes tilsyn og ikke andet. Så længe der ikke er spørgsmål om at udskifte skyddstilsyn med anden retsfølge (den sidste udvej), er der kun den mulighed, at en nævnbeslutning kan påklages for hovrätt, hvis afgørelse ikke kan påkæres (14:20). Det forekommer ikke overbevisende, at det skulle være forsvarligt eller formålstjenligt at sætte domstolene i den grad ud af spillet og berøve dem muligheden for at indvinde erfaringer om praktiske behandlingsproblemer gennem løbende kontakt med sagerne.

Forholdet mellem domstolene og de behandlingsformer, som kaldes „særskild vård“, er omtalt ovenfor.

5. Kommissionens lovudkast bringer ingen stærkt øget *differenciering af reaktionsmidlerne*. På nogle punkter foreslås en forenkling: fængelse og straffarbejde slås sammen til en retsfølge, forvaring og internering ligeledes. Den betingede dom spaltes i villkorlig dom og dom til skyddstilsyn, men man kan til dels opfatte denne deling som en videreførelse af to i forvejen kendte former for betinget dom. Væsentligere er det, at domstolene ved skyddstilsyn kan vælge mellem at anordne foranstaltningen med eller uden de to måneders anbringelse i tillsynsanstalt. Der foreslås visse nye kombinationer med dagbøder, og overfor psykisk unormale lovovertrædere skal der vælges mellem hospitalsmæssig anbringelse og „åben vård“.

Når der ikke i højere grad stilles nye sanktionsarter til domstolenes disposition, hænger det sammen med den opfattelse, at man på mange punkter har større muligheder for reformer gennem differentiering på fuldbyrdelsesstadiet. Den nærmere udformning af skyddstilsyn skal som nævnt undrages domstolene (man udtrykker det p. 151 således, at domstolene „befrias“ fra denne opgave), og m. h. t. tidsubestemt forvaring forudsættes det, at ingen forhåndsdeling af klientelet er mulig, men at der må tages hensyn til forskellige personlige og andre forudsætninger ved den administrative opbygning af anstaltssystemet og ved sorteringen. Dette gælder naturligvis også anvendelsen af tidsbestemt fængsel. Det var som bekendt et karakteristisk træk i den danske lovreform af 1930, at medens der gennemførtes en væsentlig differentiering af reaktionsmidlerne overfor særlige persongrupper, skete der en stærk forenkling af frihedsstraffene, fordi den ældre opdeling i en række former ikke svarede til forskellige gerningsmandstyper og behandlingsindikationer. Vi har stadig sondringen mellem fængsel og hæfte, og når hæfte bør bevares ved siden af kort fængselsstraf, skyldes det ikke et behov for adskilte fuldbyrdelsesformer.

6. I betænkningen fremhæves gang på gang betydningen af, at der sker en udbygning af de *praktiske behandlingsmuligheder*. Det er fx givet, at man nu må lægge vægt på at få iværksat hele den tilsynsorga-

nisation, som indførelsen af dom til skyddstillsyn forudsætter. Allerede da den gældende lov om villkørlig dom blev udarbejdet, var det målet at udfylde reglerne om kvalificeret betinget dom med en sådan organisation, men den blev meget ufuldstændig, og når man nu ønsker at gå over til den nye domsform, er det formentlig stadig rent praktiske foranstaltninger, der skal afgøre, hvor langt man vil nå. Også på mange andre punkter sætter kommissionen sin lid til en „oprustning“ af de institutionsmæssige og andre behandlingsmidler, fx indenfor børneforsorg, alkoholistforsorg, psykopatbehandling under sindssygelovens område og ambulante behandling af psykisk unormale personer. Det ville på nogle områder have været interessant at få nærmere belyst, hvilke behandlingsformer kommissionen tænker på. Det gælder bl. a. det to måneders ophold i tillsynsanstalt, som er et vigtigt led i forslaget. Så meget kan blot siges, at kommissionen nærer en fast tro på muligheden af at iværksætte en form for „psykologisk-pædagogisk påvirkning“ (p. 145).

Meget vil altså afhænge af den praktiske udvikling, som sættes i gang, og man kan ikke af lovudkastet alene slutte noget om rækkevidden af det kriminalpolitiske fremstød, som svensk ret står overfor, hvis forslaget bliver til lov. Det er imidlertid givet, at betænkningen præges af en energisk stræben efter at sætte ind dér, hvor man finder de svage punkter i hidtidig lovgivning og praxis, samtidig med at man i det hele har fastholdt grundtrækkene i det bestående reaktions-system. Det er bemærkelsesværdigt, at der har kunnet opnås vidtrækkende enighed i kommissionen. De særudtalelser, som er afgivet, vedrører mest detailspørgsmål indenfor de enkelte sanktionsarter; der synes ikke at have været meningsforskelle af mere dybtgående karakter. Kommissionens enighed vil utvivlsomt give forslaget en meget stærk placering i svensk kriminalretlig debat. I de øvrige nordiske lande har man nu atter fra svensk side modtaget et arbejde, som formår at rejse problemer og antyde retningslinier udenfor svensk rets egne rammer. Der stilles unægtelig store krav til læserens flid og udholdenhed, men det var jo heller ikke meningen med små ubesværede skrifter — „Avfolka fängelserna“, „Skyddsbalk. Ett reformprogram“, „Straffbalk eller skyddsbalk?“ — at alting ville blive let. Meningen med dem var at påvise, at et stort arbejde ventede på at blive gjort, og deres forfatter, *Karl Schlyter*, påtog sig selv det største arbejde. Sjældent har vist et kriminalpolitisk reformarbejde været begunstiget af en så heldig kombination af inspiration og arbejdsevne som hos strafflagberedningens formand.

Knud Waaben.